

A koronavírus első hatásai a juhágazatban

A magyar juhágazat évtizedek óta értékesítési problémákkal küzd. Mivel nincs tudatos kereskedelmi munka, az ágazat rendkívül nagy mértékben ki van téve a logisztikai és keresleti viszonyoknak.

Szerkeszti
a szerkesztőbizottság
29. évfolyam
2020/4

Magyar Juhászat és Kecsketenyésztés

A szerkesztőbizottság tagjai: **Dr. Jávor András**, egyetemi tanár, a Juh Terméktanács elnöke, **Bátor Árpád**, a Juh Terméktanács elnökhelyettese, **Dr. Kukovics Sándor**, a Juh Terméktanács ügyvezető igazgatója, **† Dr. Békési Gyula**, a Juh Terméktanács nyugalmazott ügyvezető igazgatója
Szerkesztette: **Avar László**

A koronavírus első hatásai a juhágazatban

A magyar juhágazat évtizedek óta értékesítési problémákkal küzd. Mivel nincs tudatos kereskedelmi munka, az ágazat rendkívül nagy mértékben ki van téve a logisztikai és keresleti viszonyoknak. Bár évek óta folyamatos a kérés, hogy Magyarországon is kezdődjön meg a termelés-szervezés, illetve a piacokra, értékesítési időszakra, minőségi kategóriákra való termeltetés, de ennek még mindig nem látszik semmilyen nyoma.

Így különösen nagy stresszt jelentett a koronavírussal terhelt világban a piac mozgása. A járvány önmagában is nagy nehézséget okozott a szállítási problémák és a piaci kereslet felmérésének nehézségei miatt, azonban további tényezők is terhelték ezt az időszakot. Reméljük, a jövőben új, méltó kezkebe kerül az irányítás.

Megjelentek nem korrekt kereskedői magatartásformák. Az olasz kormány gazdaságpolitikai intézkedéseket hozott az olasz juhtartók védelmében, mintegy a hazai bárányok előzetes felvásárlására kötelezve őket az import beindítása előtt. Ez érthető és emberileg elfogadható, de jogilag azért kérdéses. Lényegében nem volt szakmai szervezet, amely teljes hatókörrel mozgathatta volna a magyar ágazat gondjainak levezetését. Bár a baj összehozta azt a négy szervezetet – Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Juh Termék Tanács, Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség, Juh és Kecske Ágazatért Egyesület –, amelyek a juhágazatban érdekeltek, hiszen együttesen léptek fel, de az összefogás nem lehetett hatékony, főleg azért, mert nem volt egy „főnök”, aki kimondhatta volna a végső szót.

Emellett korábban is jellemző volt, de ebben a ciklusban újra erősen jelentkezett a magyar kereskedők háborúja, ami szintén az olasz felet erősítette. Egyes magyar kereskedők alacsony árajánlatot tettek: a korábbi 3,65 euró helyett 2,95 euróval jelentek meg az olasz piacon. Ez a többi magyar kereskedők esélyét minimálisra csökkentette az ár kommunikálásában. Ez az egyoldalúan megvalósított árcsökkentés közel 300 Ft/kg körüli veszteséget jelentett. Egyesek szerint ennek

1. táblázat: A 2019. és 2020. év első negyedévi juhexport országokénti megoszlása					
2019			2020		
Ország	Egyedszám (egyed)	Százalékos arány (%)	Ország	Egyedszám (egyed)	Százalékos arány (%)
Olaszország	77 981	68,35	Olaszország	82 880	66,67
Törökország	15 389	13,49	Jordánia	17 577	14,14
Németország	5 280	4,63	Törökország	10 939	8,80
Horvátország	4 233	3,71	Németország	4 277	3,44
Románia	3 625	3,18	Horvátország	3 939	3,17
Libanon	3 115	2,73	Ausztria	2 482	2,00
Ausztria	1 943	1,70	Izrael	1 200	0,97
Franciaország	1 530	1,34	Bulgária	762	0,61
Hollandia	700	0,61	Azerbajdzsán	250	0,20
Bulgária	238	0,21	Románia	7	0,00
Csehország	54	0,05	Szlovénia	2	0,00
Orosz Föderáció	6	0,00	Összesen	124 315	100,00
Összesen	114 094	100,00			

Forrás: NÉBIH TRACES-adatok alapján Kukovics Sándor kalkulációi

2. táblázat: Az élőjuh-export összetétele 2019 és 2020 első negyedévében				
Felhasználási cél	2019		2020	
	Egyedszám	Megoszlás (%)	Egyedszám	Megoszlás (%)
Tenyésztés	15 183	13,31	9 715	7,81
Hizlalás	12 753	11,18	11 070	8,91
Vágás	86 158	75,51	103 529	83,28
Összesen	114 094	100,00	124 315	100,00

Forrás: NÉBIH TRACES-adatok alapján Kukovics Sándor kalkulációi

oka többek között az volt, hogy előzetesen két tételt szállítottak nagyon rossz minőségben, ami az olasz piacot intoleránssá tette az árgényekkel szemben.

A forint-euró árfolyam nagymértékű változása – volt olyan, hogy elérte a -10%-ot

– nem tette lehetővé a magyar fél számára, hogy az árfolyam okozta előnyöket kihasználja és az árcsökkentést ellensúlyozza. Ez a labda is az olasz fél térfelén pattant.

Korábban soha nem volt példa a szerződések ilyen számban való visszamondására és

meghiúsulására, amiben a magyar kereskedelmi háború sajnos ugyanúgy szerepet játszott, mint az olasz árcsökkenési törekvések.

Korábban arra sem volt példa, hogy az olasz fél ne tudja felmérni piacának igényeit, a fogyasztás koronavírus miatti csökkenésének arányát. Ennek következtében kétnaponként változtatták a szükségleti kvótákat, új és új megrendelések születtek, állandó árviták mellett. Persze az árcsökkenés permanens szándék maradt az olaszok részéről, egészen húsvétig.

Arra sem volt korábban példa, hogy a ki-alkudott árak a húsvéti szezonban dinamikusan változzanak – és elsősorban csökkentek. Húsvét után kiderült, hogy ez a „felméretlen”, felmérhetetlen fogyasztási igény megint minket sújtott, hiszen azóta nyilvánvalóvá vált, hogy az olasz piac áruhiánnyal küszködött. Az időszakosan megjelenő spanyol piaci és árverseny sem javított pozícióinkon.

Még szerencse, hogy bár Magyarországon is volt kereskedelmi harc, de azt fegyelmezett és munkával munkával – amely ugyan ingatag logisztikán alapult – a kereskedők többsége ellensúlyozni tudta. Ugyanakkor megjegyzendő, hogy nem minden kereskedő állt a helyzet magaslatán.

A juhágazat, illetve a juhkereskedelem mozgásában, irányításában érdekelt szervezetek rendszeresen egyeztettek, így a nagy baj hatása a vártnál kisebb lett. A Juh Terméktanács által kidolgozott kezdeményezés alapján a négy szervezet közös javaslatot tett egy nőivarú-támogatás beindítására, amely kivonta volna a jerke árualapot a piacról, ezzel csökkentve az árukinálatot. Ezzel egyidejűleg, a jövőről gondoskodva, kezelni tudta volna a piaci nehézségeket. Sajnos ezt a támogatást nem hirdették meg – bár az erre vonatkozó ígérek a jövőre nézve biztatóak –, és az in-

tézkedés elmaradása nem segítette az eredeti célok elérését, gyakorlatilag nem hatott rájuk. Bár utólag még segíthet, eredeti hatékonysága már nem valószínűsíthető meg.

Mindemellett köszönetet kell mondani a szakmai szervezetek mellett a kormány hozzáállásáért is, hiszen az Agrárminisztérium folyamatosan figyelemmel kísérte az eseményeket. A statisztikák pontatlansága sajnos nem tette lehetővé, hogy kellően megalapozott döntés születessen. Találhatók ezt alátámasztó példák a mellékelt táblázatokban (1–4. táblázatok), köztük a KSH és NÉBIH adatbázisai közötti különbség.

Néhányan felelőtlenül úgy nyilatkoztak, hogy azzal ártottak a magyar ügynek, nem nyújtottak biztos adatokat a folyamatokról. Egyesek szerint nagyon nagy a baj, mások szerint minden rendben volt. Azért szeretnénk bemutatni néhány eredményt a korábbi

évekről, hogy alátámasszuk azt, hogy a ciklusban elhangzott nyilatkozatok között mennyi felelőtlen volt. Voltak, akik 250 ezer kiszállítandó húsvéti bárányról beszéltek, ami közel 30 százalékkal több a ténylegesnél.

Hogy milyen érdekességei vannak az adatsoroknak, azok közül csak néhányra hívjuk fel a figyelmet. Évek óta 570 és 650 ezer egyed között alakul az éves kiszállítás. Sajnos még mindig nagy az import aránya, hiszen az évenkénti import (3. táblázat) 33 és 46 ezer között alakult; jöllehet, 2019-ben ennek a felére esett vissza. Ezek a juhek és bárányok valószínűleg, mint re-export, megjelentek az exportunkban is. Az adatokból az első negyedévet azért nehéz önmagában értékelni, mert a húsvét változó időpontja nagymértékben befolyásolja, hogy mikor történik nagyobb mennyiségű kiszállítás, márciusban vagy áprilisban. Ezért ezt az évet azért is nehéz külön értékelni, mert a

3. táblázat: Az összesített élőállat-kiszállítás alakulása az elmúlt hét évben (egyed)

Szállítás célja	Kiszállított állatok száma						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Tenyésztés	17 717	2 424	1 236	2 019	8 546	35 749	74 160
Hizlalás	332 868	284 171	23 012	48 981	57 057	92 564	53 688
Vágás	223 932	316 972	574 508	558 017	587 299	516 509	494 632
Összesen	574 517	603 567	598 756	609 017	652 902	644 822	622 480
Első félév összesen	296 046	326 116	318 389	310 316	329 005	332 611	325 263
Éves import juh*	46 069	33 655	36 985	38 679	43 413	37 570	16 947
Nettó éves kiszállítás	510 202	566 569	560 528	588 321	600 943	561 972	605 553

*KSH-adatok

Forrás: NÉBIH TRACES-adatok alapján Kukovics Sándor összesítése

4. táblázat: A vágóbárányexport havonkénti alakulása az elmúlt években

Bárány [egyed]	Év										
Hónap \ ÉV	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
január	15 915	22 457	19 092	25 982	21 331	22 056	27 096	25 835	19 505	22 656	32566
február	34 450	31 629	27 016	25 270	32 154	26 989	27 947	28 268	24 964	25 946	29950
március	188 117	48 591	130 062	121 328	42 125	139 300	120 687	45 754	95 801	49 175	61799
Első negyedév	238 482	102 677	176 170	172 580	95 610	188 345	175 730	99 857	140 270	97 177	124 215
április	29 753	132 092	62 593	31 953	135 931	39 432	31 607	117 683	37 939	116 645	?
Első négy hónap	268 235	234 769	238 763	204 533	231 541	227 777	207 337	217 540	178 209	214 422	?

Forrás: KSH-adatok alapján összegezte Kukovics Sándor

húsvéti szállítások március végére, április elejére estek, és teljes választ csak májusban kaphatunk a kérdéseinkre.

Az ez év első negyedében kiszállított bárányok száma elegendőnek tűnik, de meggyőződésünk, hogy a szállítási nehézségek miatt jó néhány tízezer állatot nem idejében szállítottak ki, ráadásul azokat is olcsóbban, ami esetleg befolyásolja a jövőben elérhető árakat is. Az adatokból látszik az is, hogy mindig az első fél év az erősebb, a második fél évben pedig augusztus és december jelent komolyabb mennyiséget a magyar exportban.

Általános gond az is, hogy állataink jó részét csak vágásra lehet kiszállítani az állat-egészségügyi előírások miatt. Jó lenne megszabadulni végre ezektől a ránk kényszerített kötelezettségektől.

Arról is vitát lehetne nyitni, hogy a tenyésztésre történő kiszállítás, ami majdnem meghaladja a 10 százalékot, értéket jelent-e Magyarország számára, vagy folyamatosan erősíti az anyajuhok számának csökkenését. Ez a tevékenység főként Törökországba irányul, és ehhez európai uniós forrásokat használnak fel ez az ország.

Összefoglalva

Rendkívül nehéz első negyedében van túl Magyarország, és ezek a nehézségek év hátralévő részében is fennállnak, kiemelten áprilisban. Az első negyedév hatásai egész évben érvényesülhetnek. Az egyenleg lehet negatív és pozitív is, bár utóbbinak nem sok esélye van. A későbbiek nagymértékben függnek attól,

hogy a járványintézkedések milyen irányba viszik Európa gazdasági életét.

Bár látszik az igyekezet, hogy bővítsük a piacainkat – lásd Jordánia, Izrael, Törökország stb. –, azonban ezek az új piacok nincsenek érdemi hatással az olasz piaci árakra, és az ottani kereslet-kínálatot sem befolyásolják. Ugyanakkor ezeknek az új piacoknak van egy kis negatív hatása, mégpedig, hogy „leszínelik” az eladandó kosbáránykínálatot, és gyengébb minőségű jérket juttatnak az olasz piacra, ami nagymértékben hat az ott kínált minőségre. Régóta tudjuk, hogy a egyes minőség mindig a jó bárányt kínálókát sújtja – általános árcsökkenés formájában.

Ezzel együtt meg kell jegyeznünk, hogy az első negyedévi élőjuh-exportot gyakorlatilag pozitív helyzetbe hozta a Jordániába kivitt hajószállítmány bárány. Enélkül nem értük volna el a 2019-es szintet sem.

Dicséretes volt a kereskedők többségének munkája ebben a ciklusban, de sajnos e téren is megjelentek nem pozitív hatások. Ahelyett, hogy egymással versenyeztek volna a magyar termelők jobb kiszolgálásáért, minél magasabb árak eléréseért, ehelyett egymást gyengítve, rossz árpolitikával az olasz fél, a vásárló helyzetét stabilizálták és erősítették. Ugyancsak dicséretes volt az első negyedév összefogása a szakmai és a civil szervezetek részről, amibe azonban néhány disszonáns hang került. Az lenne az igazi megoldás, ha végre létrejönne a teljes joggal bíró szakmaközi fórum, és csak egyetlen, egyeztetett központi hang jelenne meg a kommunikációban. Ennek hiányában ugyanis – ahogy a közelmúlt eseményei bebizonyították – sajnos a nyilatkozó nem illetékes szervezet és nem felkészült tájékoztatásai rontják a kommunikáció erejét.

Kiegészítő adatok lapzártá után

Az elemzés elkészülte után, a lapzártát követően érkezett NÉBIH TRACES-adatok némileg javítják a húsvéti tartó időszak élőállat-kivitelét. A 2020. április 1–10. közötti kiviteli adatok az április első napjaiban végzett előzetes becsléseinket tükrözik. Az ebben az időszakban exportált 64 570 élő juh kivitele sokat nyugtatott a termelők kedélyén és az ágazat helyzetén. De meg kell jegyeznünk, hogy – Olaszország mögött – meghatározó mértékben a Jordániába kiküldött vágójuh-hajószállítmány nyitotta meg azt a szelepet, amely jelentős mennyiségű áru levezetésére esélyt adott.

Ebben az időszakban 46 166 állatot ex-

5. táblázat: A 2020. április 1–10. közötti élőállat-export megoszlása

Kivitel célja	Egyedszám	Arány (%)
Tenyésztés	159	0,25
Hizlalás	3 431	5,31
Vágás	60 980	94,44
Összesen	64 570	100

Forrás: NÉBIH TRACES-adatok alapján
Kukovics Sándor kalkulációi

6. táblázat: A 2020. április 1–10. között exportált élő állat országokénti megoszlása

Célország	Egyedszám	Arány (%)
Olaszország	46 166	71,5
Jordánia	16 157	25,02
Németország	894	1,38
Horvátország	550	0,86
Libanon	229	0,35
Törökország	215	0,33
Ausztria	200	0,31
Belorusszia	159	0,25
Összesen	64 570	100

Forrás: NÉBIH TRACES-adatok alapján
Kukovics Sándor kalkulációi

portáltunk Olaszországba (71,50%) és 16 157 állat került Jordániába (25,02%). A többi piac is nagyon fontos, de ezektől messze elmaradt a jelentőségük ebben a 10 napos időszakban (5., 6. táblázat).

2020. január 1. és április 10. között így összesen 188 885 élő juh hagyta el az országot. Ebben Olaszország részaránya 68,32% (129 046 egyed), míg Jordánia részesedése 17,86 százalékot (33 734 egyed) tett ki. Ezek a számok azt jelentik, hogy a jordán piac az olasz piac 26, 14 százalékát tette ki ebben az időszakban, és vonta ki a kínálatból.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a húsvéti szezon a 2020. március közepi kilátásoknál jobb eredménnyel sikerült zárni, de ez nem kis mértékben a jordániai kivitel következménye. Valóban, a kamionszofőrök 14 napos kötelező karanténjának elengedése sokat segített a helyzeten, enélkül akár 30–35 ezerrel több bárány maradt volna hazai termelőknél ebben az időszakban. A teljes áprilisi kivitt május elején tudjuk értékelni.

JÁVOR ANDRÁS
JÁVOR BENCE
KUKOVICS SÁNDOR

A brexit és hatása a magyar juh- és kecskeágazatra

Mielőtt elkalandoznánk a különböző forrásokból származó információkban, meg kell néznünk azokat az EU-ba irányuló juhhúsexportadatokat, amelyeket nemzetközi egyezmények rögzítettek még az 1980-as években, majd a 1990-as évek elején megerősítettek. E nemzetközi kereskedelmi megállapodás (WTO) szerint az EU juhhúsimportkvótája (és benne a bárányhús) éves szinten 286 602 tonna. Ebből Új-Zéland beszállítási kerete 228 254 tonna, Ausztrália részesedése 19 186 tonna, és a keret többi része oszlik meg más harmadik országok között.

Az utóbbi években az EU juhhúsimportja az eredeti kerethez képest mintegy 100 ezer tonnával csökkent, aminek kiváltó okaként a kínai piacra való áthangolódás határozható meg. Ennek hátterében nemcsak Kína hatalmas igénye áll, hanem az is, hogy 2 éve Új-Zéland vámmentesen szállíthat oda juhhúst, és hogy a vám csökkentése Ausztrália esetében is megkezdődött, és 2024-re az onnan szállított juhhús is vámmentessé válik.

A kihasználatlan kereskedelmi kvóta azt jelenti, hogy a piaci igények változásával Új-Zéland akár 40 százalékkal növelheti az EU-ba irányuló vámmentes juhhúsexportját – Kína és az Egyesült Államok helyett, ahol a juhhús ára elmarad az EU-s ártól.

Az utóbbi évek adatai szerint az EU-ba érkező új-zélandi import megközelítőleg 50 százaléka az Egyesült Királyságba kerül. Az Australian Meat and Livestock 2020. februári adatai szerint az ausztrál juhhúsexport 61 százaléka kerül az Egyesült Királyságba (EK) éves szinten. Az ebből a két meghatározó országból származó juhhús EU-tagállamonkénti megoszlását havi bontásban a Magyar Juhászat és Kecsketenyésztés 2020. februári számában mutattuk be (www.juhtermeknacs.hu/kiadvanyok). Ebből két következtetés vonható le: az új-zélandi beszállítás legnagyobb hányada márciusban és áprilisban kerül az EU, azon belül az EK piacára, az ausztrál import legnagyobb hányada pedig decemberben érkezik az EU és az EK piacára.

Az EU-28 juhhústermelésének mintegy 28 százalékát adó EK teljes juhhústermelésének 25 százalékát exportálja az EU kontinentális tagállamaiba, meghatározó részét Franciaországba és Németországba. Ez annak következtében lehetséges, hogy az EK fogyasztóit jelentős részben olcsón importált új-zélandi és ausztrál juhhússal látják el, a saját termelésű bárány- és juhhúst pedig az EU-tagállamokba exportálják. A harmadik or-

növekedési lehetőség Ausztrália esetében is fennáll, bár az ország kerete NZ-énak alig 11 százaléka. Jóllehet, a jelenlegi kereskedelmi viszonyok mellett, a kínai igény növekedése következtében ez belátható időn belül aligha történik meg egyik napról a másikra, mégis – a hatályos WTO-egyezmények miatt a lehetőség fennáll.

szágokba irányuló, ehhez képest kisebb mennyiségű EK-juhhúsexport értékelésétől most eltekintünk.

A brexit valódi megtörténte esetén újra kell osztani az EK és az EU között a vámmentes beszállítási kvótát, aminek jelentős hányada történelmi bázison, az EK-nak az EU elődjéhez való csatlakozásakor került a Közösségbe. A jelenleg fennálló kereskedelmi egyezmények értelmében az EU-nak minden beszállító harmadik országgal megállapodása van a vámmentesen beszállítható juhhús mennyiségéről. Amennyiben nem sikerül a brexit megvalósítása során megfelelő arányban elosztani a két meghatározó beszállító harmadik országot, NZ és AU kvótáját, valamint az EK mint harmadik ország EU-ba irányuló beszállítási kvótáját, könnyen lehetséges, hogy az előző két ország részesedése az EU-27-ben megugrik. Ez utóbbi – a fennálló kereskedelmi egyezmények szabta keretek között – akár 40 százalékkal is növelheti NZ beszállítási lehetőségét az EU-ba. Ez a

Az EU-s átlagáraknál jóval olcsóbban előállított és az EU-ba hozott juhhús jelentősen megzavarhatja az EU-27-ben megmaradó juhhúspiacot és a piaci árakat.

Mit is jelentenek a fenti adatok a magyar juhágazat számára? Amennyiben kivetelünk továbbra is döntően élő vágójuh formájában valósul meg, akkor az EU-27-be irányuló esetleges többlet-juhhúsimport viszonylag kevésbé érinti a magyar juhágazat kiviteli árait. Márpedig az állatjóléti szabályozás szigorodása és az állatvédők hangoskodása ennek megváltoztatása irányába hat. Amennyiben a juhhúskivitel arányának növelése felé mozdul a magyar kivitel, akkor már szembesülni fog az olcsó import hús (Új-Zéland és Ausztrália, valamint EK) árcsökkenő hatásával. Ezért Magyarország számára is nagy jelentősége van az e két országból származó, az EK kiválásával az EU-27-be irányuló behozatali keretnek, valamint az EK által vámmentesen az EU-27-be szállítható juhhúskeretnek.

KUKOVICS SÁNDOR

Juh- és kecsketej „koronás” időben

A piacok bezárása sok kecsketejtermelőnek és -feldolgozónak komoly gondokat okozott, mert elzárták őket a közvetlenül tőlük vásárló fogyasztóktól. A kijárási korlátozás a tejfeldolgozókat is fájdalmasan érintette, a HORECA-szektor szereplőinek bezárásával az ő keresletük is viszszaesett. Ezt a folyamatot tetézte a turisták elmaradása.

Az általános kép

A kiskérődzőtejjel-ágazatban működő feldolgozók többsége a tej folyamatos érkezésére és feldolgozására rendezkedett be, és csak akkora tároló-érlelő kapacitással rendelkeznek, amekkora a vevőik folyamatos ellátásához szükséges. A vevők igénye a jelenlegi helyzetben visszazuhan, a tárolóba kerülő feldolgozott tejtermékek mennyisége növekszik, pedig azok a befogadási kapacitása nem rugalmas.

Ez az egyik oldala a problémának. A másik oldala az, hogy ezzel párhuzamosan a töredékére esett a fogyasztás, és emiatt nem jutnak folyamatosan a feldolgozott tej ellenértékéhez. Ez azt jelenti, hogy a termelőknek sem tudják folyamatosan utalni a tej árát, sem készpénzben odaadni, ezért a termelők a helyzet túlélésének lehetőségeit keresik. Egyrészt túl kell élniük ezt az időszakot, másrészt meg kellene tartani az állatokat – de mit kezdjenek a nem vagy csak korlátozott mértékben értékesíthető tejmennyiséggel? Ilyen esetben a kármentés jöhet számításba: az állatok szaporulatának hizlálására vagy más állatfajok táplálására lehet felhasználni a tejet. Ez utóbbi nem mindig jöhet szóba bevétel-növelő, különösen nem gyors pénzhez jutást lehetővé tevő megoldásnak.

Az ágazat legtöbb szereplője a megtermelt tej közösségi vagy központi piacra jutását tartja a lehetséges megoldásnak. E téren a kisebb állománnyal dolgozó kecske- és tejelőjuh-tartók, akiknek van lehetősége saját feldolgozásra, valamivel kedvezőbb helyzetben vannak, mert így nem a tejet kell tárolniuk (szúrve és hűtve!), hanem a kész tejtermékeket. Az a gond, hogy a piac ennyire hirtelen leállására senki nem volt és nincs felkészülve erre, nem is lehetett felkészülni erre. A kisebb tejmennyiség feldolgozására képes termelők

– kívülről legalábbis úgy látszik – kedvezőbb helyzetben vannak, de csak a látszat. Közülük is azok vannak kedvezőbb helyzetben, akiknek sikerült saját vásárlói kört kialakítani, amelynek tagjai rendszeresen, programszerűen jelentkeznek a tejtermékekért, illetve azok, akik át tudtak állni a megrendelések elküldésére, és akik a fogyasztók elérésére, hirdetésre, reklámozásra a közösségi médiát is fel tudják használni.

Azonban mi van azokkal, akik a legtöbb terméküket rendszerint különböző piacokon értékesítették? Hát, a kép meglehetősen lehangoló. Piacok híján nekik nincs vevőjük, nincsenek vevői kapcsolataik, értékesítésük, bevételük, költségfedezetük. Ennek következtében saját maguk és az állataik fenntartásának a bevételi oldala is hiányzik – a kiadásai viszont folyamatosak maradtak. Egyes piacok megnyitásával ezeknek a saját termékeiket értékesítőknél a helyzete javult valamelyest, de a korlátozó tényezők miatt az eddiginél több piacra kell eljutniuk ahhoz, hogy az általuk előállított kiváló minőségű tejtermékek elegendő vevőhöz eljuthassanak.

Nagy általánosságban azt tartják, hogy a tehéntej és a belőle készülő termékek számítanak napi fogyasztási cikknek. Pedig a kecsketej és termékei, valamint a juhtejtermékek ugyanolyan napi fogyasztási cikkek, még ha ezeket ismerő és kereső vásárlók száma el is marad a tehéntejtermékeket fogyasztóktól. Ez általánosság, mert a termelőknek és a feldolgozóknak, valamint az ilyen termékeket igénylőknek igenis napi fogyasztási cikknek számít a juhtej és a kecsketej, valamint a belőlük készülő termékek sora.

Az ágazati kérdőívre kapott válaszok

A helyzet gyors és reális megítélése érdekében a Magyar Juh- és Kecsketejgazdasági Közhasznú Egyesület felmérést végzett tagjai között, aminek az eredményeit az alábbiakban foglaljuk össze.

Első lépésként megállapíthattuk, hogy a juhtej- és a kecsketejtermelésben eltérő a képlet, bár bizonyos hasonlóság mégis van a két ágazat között. A juhtejtermelők esetében a felvásárlás és a feldolgozás – az elmúlt évek gyakorlata szerint – folyamatos, bár

a termékek értékesítése itt is a töredékére esett az utóbbi hetekben. Azok a kecsketejtermelők, akik kisebb feldolgozóknak vagy feldolgozással foglalkozó kisüzemeknek értékesítették a tejet, utóbbiak gyors bezárása és a felvásárlás leállítása miatt kétségbeesett helyzetbe kerültek.

A kérdésekre kapott válaszokat összevontva, az alábbiakban tesszük közzé.

1. A juhtejtermelés mennyisége érdemben alig változott a 2019-es szinthez képest ez év első hónapjaiban, míg a kecsketejtermelők esetében éves szinten összehasonlítva 10-35 százalékos növekedés következett be, a tavalyi keresletemelkedésre és a termékmismertség növekedésére alapozva. Ennek következtében jelentős tejmennyiség van a termelőknél, aminek az elhelyezéséről gondoskodni szükséges.
2. A megtermelt tej 25–50 százalékát tudják piacokon elhelyezni a kecsketejtermelők (feldolgozók, közvetlen fogyasztók, esetleg közvetlen kiskereskedelem) 2019 azonos időszakához képest. A juhtejtermelők azonban hányadának, amely feldolgozónak értékesítik a tejet, az értékesítés jelenleg nem okoz gondot. A gond ebben az esetben a feldolgozóknál jelent meg, mert 20–25 százalékára zuhan a kereslet a 2019-eshez képest.
3. Hatalmas gondok vannak az előállított tej tárolásával, mert a termelők és a saját tejet feldolgozók esetében nagyon korlátozott a hosszabb érlelési idejű tejtermékek tárolására alkalmas kapacitás, illetőleg a megtermelt tej tárolásának lehetősége egy-két nap termelésére korlátozódik. Ez a helyzet alapvetően a kecsketejtermelők esetében jellemző. A helyzet csak romlott az utóbbi napokban a termelésbe állt fejőkecskék számának emelkedésével.
- A tejfeldolgozók ugyancsak nagy tárolási gondokkal küzdenek, bértárolás igénybe vételére vagy tárolóbővítésre, -építésre kényszerülnek. Ez a helyzet hatalmas többletköltséggel jár, emellett termelő partnerekkel ápolott kapcsolatuk folyamatos átértékelésére kényszeríti őket.
4. A juhtejtermelők esetében a feldolgozók által felvásárolt tej stabilan a saját „piacára” jut, viszont a kecsketejtermelők esetében az elmúlt időszakban 35–55 százalé-

- ra emelkedett a piaci elhelyezési gondot okozó tej (és tejtermék) aránya a 2019-es helyzethez képest. Utóbbiaknál ez a gond csak nő, a megtermelt tej mennyiségének növekedésével párhuzamosan.
5. A megtermelt tej átvételi, felvásárlási és értékesítési ára nem igazán változott az előző évihez képest, sőt, költségek növekedése ellenére sok esetben mintegy 10 százalékkal csökkent az ágazatban. A mostani piaci korlátozások miatt a tej (és a tejtermékek) árának érdemi emelésére nem lehet sort keríteni, mert a vásárlók bevételei is korlátozottabbak. Inkább az igényesebb vásárlói réteget célozzák meg a juh- és kecsketejtermékekkel a feldolgozók és a feldolgozással is foglalkozó termelők.
6. Tekintettel arra, hogy az agrárkormányzat számos másik ágazatban különböző programok indításával igyekszik enyhíteni a kialakult helyzetet, a juh- és kecsketejágazat megakadása is igényli a kormányzati beavatkozást.
- A válaszadó termelők nagy hányada az eszközbeszerzési támogatást tartotta a legfontosabbnak. Az előállított tejtermékek tárolásának közvetlen támogatását inkább feldolgozók igényelték, közvetve viszont a tejtermelők is érdekelték a támogatási forma bevezetésében, mert lehetővé tenné tejtermelésük fenntartását – a visszafogása helyett.
- A kecsketejtermelők nagy hányada azt a támogatási formát is fontosnak tartotta, hogy állami segítséggel valósuljon meg központi felvásárlás, és a termékeket szolgáltatás formájában osszák el. Ez nagy segítséget nyújtana a korlátozottan működő piacok miatt előállt helyzet megoldásában. A kistermelők közvetlen bejutása a kiskereskedelmi láncokba csak korlátozott lehetőséget jelent.
- A feldolgozók számára nagy segítség lenne, ha más ágazatokhoz hasonlóan rájuk is vonatkozna a befizetési kötelezettségek csökkentése, de a termelők jelentős hányadának szintén volna igénye erre a támogatási formára. Az alkalmazottak utáni befizetési kötelezettségek legalább ideiglenes elengedése és csak a tb-járulék-befizetési kötelezettség megtartása ebben az ágazatban is sok munkahely megtartását elősegítené.
7. Arra a kérdésre, hogy a jelenlegi gondok a tejtermelés korlátozására késztetik-e a termelőket, meglehetősen egységes válasz érkezett. Az esetek túlnyomó többségében tejtermelésük 20-50 százalékos korlátozására kényszerülhetnek a termelők a 2019-es termelésükhöz képest.

A kérdésre adott válasz a feldolgozók esetében is kényszerpályát rajzolt ki. A kapott válaszok szerint a rendelkezésre álló tárolók 2020. április végére megtelnek, és a felvásárolt tejből készülő további tejtermékek tárolásához új tároló építésére vagy bértárolás igénybe vételére volna szükségük. A feldolgozók is az idén felvásárolt tej mennyiségének csökkentésére kényszerülnek, ezért a legtöbb nekik értékesítő termelőnél már a következő hetekben a laktáció lerövidítését kezdeményezhetik. Ez a rövidítés a juhtej esetében akár 1 hónap is lehet, ami a 2019-es szinthez képest a tejtermelés 10–15 százalékos visszaesését is jelentheti.

8. Az értékesítési gondok a termelők kis hányada esetében azt okozta, hogy az előállított tejet részben vagy teljes egészében a fiatal állatok vagy más fajok egyedek nevelésére fordították. Ez inkább kisebb állományok esetében fordul elő, de a piacok újrainyitása után nehéz lesz erről teljes egészében visszaállni.
9. Érdekes módon megoszlottak a válaszok arról, hogy az elmúlt 1,5 hónapban kialakult helyzet munkaerőhiányt okozott-e a gazdaságokban. Az ágazatot egyébként is sújtó munkaerőhiány a válaszok mintegy 40 százaléka szerint romlott, a többi szerint nem változott érdemben.
- A feldolgozók egy része esetében – a tejtermék-értékesítési gondok és a tárolók megtelése miatt – ideiglenesen munkaerőtöbblet is bekövetkezett, aminek a megtartásához bizony ebben az ágazatban is szükség volna olyan támogatási forma bevezetésére, mint amelyet a bor-, pálinka- és sörleállítók, valamint a turizmusban érdekelt vállalkozások számára bevezettek.

10. A tej- és tejtermék-értékesítési gondokkal párhuzamosan újabb gond is megjelent az ágazatban. A kérdőívet megválaszolók döntő hányada arról tájékoztatót, hogy a szárazság kezd komoly takarmányozási gondot jelenteni, a juh- és a kecskeágazatban egyaránt. Mindössze néhány termelő számára bizonyult elegendőnek a tavaly begyűjtött takarmány. A megkezdődött legeltetési szezon egyelőre nem ad elegendő tápanyagot az állatoknak a tőlük elvárt tejtermelési szinthez, abrak- és szálas takarmánnyal való pótlásra van szükség az elapadás elkerüléséhez.

Következtetések

A kérdőívre kapott válaszok egyértelműsítik, hogy a kiskérődzőtej-ágazatban alig kisebb a gond, mint a turizmus leállása miatt bezuhant egyéb ágazatokban, meghatározó részben azért, mert e tejtermékek fogyasztói is „eltűntek” a tejtermékkészítők számára.

A fejlesztési források mellett itt is szükség volna olyan adófizetési könnyítésekre, mint amelyeket egyéb ágazatok esetében bevezettek.

Át kell gondolni a kistermelői rendeletet. A szabályozásnak lehetővé kellene tennie, hogy a tejfeldolgozással is foglalkozó kistermelők szabályozott keretek között más tejtermeléssel foglalkozó kistermelőktől is tejet vásárolhassanak feldolgozási célra. Ugyanis a jelenlegi, félig szürke, félig fekete helyzetben a piacon kizárólag mások által termelt tej feldolgozására alapozott tejtermékekkel jelenlétük – akiket egyes tejtermelők „műparaszt”-nak neveznek – most sok, meghatározóan kecsketej termelésével foglalkozó ágazatbeli kétségbeejtő helyzetbe juttattak.

KUKOVICS SÁNDOR